

ION IONESCU DE LA BRAD - CTTTORUL ÎNVĂȚĂMÂNTULUI AGRICOL MODERN ROMÂNESC

IOAN CIUȚĂ

Evocăm personalitatea savantului - Ion Ionescu de la Brad - la comemorarea a 110 ani de la moarte (16 decembrie 1981) în contextul când opera și activitatea ilustrului agronom român este mai actuală ca oricând. Multilateralitatea preocupărilor lui Ion Ionescu de la Brad l-a situat demult printre protagoniștii agriculturii moderne din țara noastră. Articolul de față și-a propus să reliefeze doar unele laturi ale prodigioasei activități științifice a lui Ion Ionescu de la Brad. Născut la 24 iunie 1818, în orașul Roman, fiul lui Ioan Isăcescu și a Saftel (Elisabeta) născută Cima, - Ion (Isăcescu) - urmează cursurile primare la Școala Domnească de la Biserica Albă din Roman, unde dascălul Verescu l-a rebotezat Ionescu, de la prenumele tatălui (Ion fiul lui Ion) devenit Ionescu. Locativul "De la Brad" și l-a luat numai după cumpărarea moșiei Bradului (1869), dată când este cunoscut sub numele de Ion Ionescu de la Brad. Studiile ulterioare le-a făcut la Trei Ierarhi, avându-l ca dascăl și pe Gheorghe Asachi, apoi la Academia Mihăileană, unde va deveni și profesor. În calitatea de profesor și mentor al culturii timpului său, Ion Ionescu de la Brad s-a preocupat continuu de organizarea și perfecționarea învățământului agricol modern românesc. Asupra acestei laturi din activitatea savantului va stăruie în continuare. Terminând cursurile gimnaziale, Ion Ionescu a fost trecut ca stipendist (subvenționat) la Academia Mihăileană terminând cursurile în 1838, fiind numit apoi pedagog și apoi profesor de limba română și istorie universală la "clasele gimnaziale" în timp ce-și desăvârșea studiile academice.

Cu sprijinul mitropolitului Moldovei, Veniamin Costache, al domnului Mihail Sturdza și Gheorghe Asachi, Ion Ionescu ajunge în primăvara anului 1838 la Paris, la Școala agricolă de la Roville, unde a avut profesor pe renumitul cercetător francez, Dombasle, care va rămâne pentru Ion Ionescu, modelul omului de știință și practică agronomică. Înapoiat în țară, în 1840, după ce a funcționat mai întâi ca administrator la "Văcăria" Cioara de lângă Hârlău, Ion Ionescu cere domnului țării - Mihail Sturdza - numirea sa pe post de profesor la Academia Mihăileană, ceea ce s-a și aprobat începând cu februarie 1842. Lua astfel ființă prima catedră "de agricultură" în cadrul învățământului superior românesc. În martie 1842 își începea cursul de Agricultură, unde la "clasa de agronomie" erau înscriși doar 12 studenți, care, din lipsă de apetență profesională, s-au redus simțitor. Din 1843 se prevedea un învățământ de doi sau trei ani la "Clasele superioare cu predarea unor cursuri de "Economie rurală" care să cuprindă toate specialitățile ce se distinseseră ca discipline independente, dar și aici interesul cursanților s-a văzut a fi fost minor. Ion Ionescu explica dezinteresul pentru studiul disciplinelor agricole, la nivel

<http://www.cimec.ro> / <http://cmiabc.ro>

universitar, prin “absența unui învățământ primar și secundar care să poată înzestra pe elevi cu priceperea suficientă al unui curs de agricultură”.

După revenirea din Franța se conturau profunde schimbări în științele agricole. În anul universitar 1845 - 1846, Ion Ionescu întreprinde o călătorie de studii în Franța, Elveția, Olanda, Anglia, Italia, Germania, prilej cu care vizitează școli de agricultură, participă la expoziții și concursuri agricole, parcurge literatură de specialitate și se documentează în probleme practice de interes agronomic, industrial și economic.

În decembrie 1846, Ion Ionescu, și-a reluat activitatea la catedra de la Academia Mihăileană îndeplinind în paralel și funcția de contabil al moșiei de la Săbăoani a lui Grigore Sturdza, fiul domnului Mihail Sturdza. De la moșie venea la Iași o dată pe săptămână pentru ținerea orelor de curs la Academia Mihăileană. În 1847 tipărește broșura intitulată “Ferma model și Institutul de Agricultură în Moldavia”, lucrare ce avea drept principal scop sensibilizarea factorilor de decizie privind înființarea mult doritei școli de agricultură. Pentru obținerea terenului aferent unei astfel de unități școlare, Ion Ionescu adresează un apel patetic că toți proprietarii de moșii și către organismele guvernamentale, amintind subvențiile acordate de stat sau particulari în țările apusene pentru înființarea de școli cu profil agrar, dotate și cu “fermele model” atât de necesare.

Evenimentele politice care au sfârșit cu înfrângerea Revoluției de la 1848 aveau să stopeze intențiile lui Ion Ionescu. Ion Ghica, vechiul său prieten și coleg la Academia Mihăileană, care încurajase în calitate de inspector, organizarea școlilor din Moldova cu predare în limba română îl susținuse doar din punct de vedere moral. În articolele publicate, Ion Ionescu, desprindea concluzia pertinentă că nu era departe timpul de a fi unit concepțiile celor două școli agricole, cea germană, care dădea importanță “sărilor anorganice” în nutriția plantelor și cea franceză, care socotea azotul ca având cea mai mare influență asupra acestora. Deși Ion Ionescu depunea eforturi susținute pentru a fi demonstrat compatrioților imensele progrese făcute de științele agricole în alte țări din apusul Europei, soarta învățământului agronomic în Moldova rămânea fără ecoul cuvenit. Așa cum este știut, democratul revoluționar din Muntenia - Nicolae Bălcescu l-a chemat pe Ion Ionescu la București, la începutul lunii august ca specialist în Comisia de împrumut a țăranilor, unde marele agronom și-a desfășurat o activitate prodigioasă, dar poziția boierilor (câte 5 de fiecare județ, confrunțați cu câte 5 reprezentanți ai țăranimii) plus alți factori externi a ratat finalitatea scopului pentru care Comisia împrumutării fusese constituită. Ion Ionescu își amintește într-un studiu întocmit ulterior despre acea misiune patriotică din cadrul Comisiei de împrumut a țăranilor afirmând: “Ajungând la București, guvernul m-a numit îndată vicepreședinte al Comisiunii delegaților boieri și țărani, care se ocupa cu dezlegarea chestiunii împrumutării țăranilor.” După înăbușirea Revoluției Române de la 1848, Ion Ionescu a fost exilat, alături de ceilalți revoluționari, în Turcia, în frunte cu Nicolae Bălcescu. Datorită capacității sale profesionale și politice, prin intermediul lui Ion Ghica,

Ion Ionescu a pătruns în cercurile apropiate ale sultanului, obținând grația acestuia și a marelui vizir - Mustafa Reșid pașa - prilej cu care prezintă acestora situația țăranimii din Țările Române. Apreciat de turci, aceștia l-au numit consilier și expert imperial, director al Școlii de Agricultură de la San Stefano, funcție în care a servit pentru apărarea intereselor țăranimii române, militând pentru răscumpărarea boierescului, reușind să introducă punctul 17 în Convenția la Constantinopol (1856) cu privire la acest aspect.

Revenit din exil, după 8 ani și 4 luni, în iulie 1857, Ion Ionescu ocupă postul de director la Direcția Centrală a Statisticii din Moldova și s-a oferit să țină un curs gratuit de "contabilitate, economie politică și finanțe", pentru instruirea funcționarilor din administrația publică ceea ce domnitorul Alexandru Ioan Cuza a aprobat, în septembrie 1859. În "Tribuna română" și în "Foaie de agricultură practică" din decembrie 1859, Ion Ionescu revine asupra necesității unui Institut de Agricultură în Moldova, prevăzând un număr de posturi de profesori și posibilitatea tipăririi "Analelor agriculturii române" după modelul celor de la Roville, din Franța. Urmare a acelor demersuri susținute de Ion Ionescu, în mai 1860, Adunarea Consultativă asculta raportul lui Kogălniceanu către domnitor prin care se creaa fondarea unei Școli de agricultură și a unei ferme model pe moșia satului Cârlig și a lcușenilor, sub conducerea lui Ion Ionescu. Dar în urma unui articol critic la adresa prefectului de Bacău apărut în "Tribuna Română" nr. 98, a fost pedepsit, alături de G. Botez, redactorul responsabil al Revistei, cu exilare pe timp de 15 zile, la Mănăstirea Neamț. Acestei condamnări avea să-i urmeze alta, tot la Mănăstirea Neamțului, în 1861, pentru că susținuse în presă emanciparea țăranilor, ceea ce boierii interpretau drept agitație pentru răzvrătire. Odată cu Legiuirea rurală (agrară) din august 1864, în noiembrie același an s-a votat și Legea Instrucțiunii Publice. Articolul 207 din acea lege stipula că se vor institui în centrele principale ale țării "Școli de Agricultură" care vor cuprinde ferme - model pentru inițiativa practică a agriculturii". În același an, Ion Ionescu fusese numit în postul unic de Inspector general al Agriculturii, postură în care militează activ pentru dezvoltarea învățământului agricol.

Una dintre școlile de agricultură funcționa deja, din 1852, la Pantelimon, lângă București, unde domnitorul Știrbei-Vodă înființase un "Institut de Agricultură". La această școală se instituise, în 1864, un concurs pentru elaborarea unui "proiect de cultură", la care, alături de Ion Ionescu, participa și P.S. Aurelian, iar Kogălniceanu aprobase, în anul următor, proiectul elaborat de către Ion Ionescu. În lucrare erau trecute și considerații cu privire la formele de învățământ agronomic necesare României de atunci: o școală superioară de agricultură, trei școli de agricultură practică (Pantelimon, Craiova și Iași), 10 catedre de agricultură la seminariile teologice și opt ferme-școală. Deși domnitorul Cuza fusese detronat, Ion Ionescu contribuie, în 1867, la înființarea școlilor de la Galata - Iași și de la Balta Verde - Dolj. În perioada 1867-1870, Ion Ionecu, denumit de-acum, cu locativul "de la Brad" de când a cumpărat moșia Bradului (1869) a tipărit manualul intitulat modest - "Leccióni elementare

de agricultură”, ce constituise în epocă “Model de concentrare metodică și stilistică”, rod al unei munci de peste 30 de ani, model de frumusețe în privința formei și conținutului său. După retragerea (1869) la Brad (pe atunci Județul Roman - azi, comuna Negri - Bacău), Ion Ionescu de la Brad se ocupă de înființarea unui învățământ agronomic după modelul celui de la Roville și al unui învățământ elementar care să dezvolte capacitatea de gândire a tinerilor elevi pentru a putea înțelege apoi tainele științei agricole moderne. Înființează, la Brad, o Școală particulară de agricultură cu cheltuieli proprii la care programul cursurilor prevedea trei trepte: 1. Învățământul elementar (cunoștințe de citire, scriere, socotire), 2. Cunoștințe de agricultură teoretică și 3. Cunoștințe de agricultură practică. Dar, după numai doi ani de funcționare, Școala de la Brad a încetat să mai funcționeze din lipsă de cursanți. Falimentul “Școlii Particulare” l-a determinat pe Ion Ionescu de la Brad să stimuleze pregătirea teoretică a copiilor din Școala rurală a comunei Călinești, prin așa-numita “Casă de cruțare școlară” înființată, care însemna o recompensă bănească, din veniturile sale, acordate elevilor pentru fiecare notă bună obținută în anii de școlarizare. “Banii aceștia - scria Ion Ionescu de la Brad - adunați și sporiți cu procentele lor până la sfârșitul cursurilor de școală, formează copilului un capital cu care va ieși din școală cu învățatura debândită”. Metoda era inspirată după modelul apusean, concepția fiziocrată (Fr. Quesnay; A.R.J. Turgot) din sec. XVIII, mai târziu, Pierre Proudhon) care apreciau ca fundamentale pentru procesul de producție cele trei componente de bază: pământul, capitalul, și munca, singur pământul fiind producător de noi valori, celelalte (industria, meșteșugurile, comerțul etc.) rezultând din prelucrarea altor elemente, desigur o concepție utopică. Prin tot ceea ce a făcut pentru promovarea științei agricole în rândurile țărănimii române, Ion Ionescu de la Brad rămâne ctitorul învățământului agronomic românesc, Omul care a militat constant pentru acest învățământ, ridicând agronomia la rang de știință și artă.